

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ
RESEARCH INSTITUTE FOR TOURISM

Αθήνα, 3 Ιουλίου 1997

Δ Ε Λ Τ Ι Ο Τ Υ Π Ο Υ

Συναλλαγματική Πολιτική και Τουρισμός

Η μεγάλη μείωση του διεθνούς τουρισμού στην χώρα μας κατά τα δύο πιο πρόσφατα έτη, και μάλιστα, σε συνθήκες αυξήσεως του παγκοσμίου διεθνούς τουρισμού, ειδικότερα δε του μεσογειακού τουρισμού, έχει προκαλέσει έντονο προβληματισμό όσον αφορά στα αίτιά του. Η μη ικανοποιητική πορεία της ολικής ποιότητας του τουριστικού μας προϊόντος και κυρίως του τμήματος που αφορά σε εξωξενοδοχειακές υπηρεσίες (υποδομή, συμπληρωματικές τουριστικές υπηρεσίες) ασφαλώς διαδραματίζει αρνητικό ρόλο στην πορεία του ελληνικού διεθνούς τουρισμού. Και όπως ήταν φυσικό, το ενδιαφέρον των ασχολουμένων με τον ελληνικό τουρισμό επικεντρώθηκε στις χρονίζουσες διαρθρωτικές ανεπάρκειες του τουριστικού τομέα και στην τάση χειροτερεύσεώς τους. Ωστόσο, δεν μπορεί από μόνη της να εξηγήσει την αιφνίδια μείωση των εξωτερικών τουριστικών ροών προς την χώρα μας, όταν μάλιστα κατά το 1994 η αύξηση ήταν μεγάλη, άσχετα από τα αίτια που την προκάλεσαν.

Το ΙΤΕΠ, χωρίς να παραγνωρίζει την μοναδική σπουδαιότητα της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος ως παράγοντος που προσδιορίζει αποφασιστικά την εξέλιξη της τουριστικής ζήτησεως μακροχρονίως, επεδίωξε με την παρούσα μελέτη να απαντήσει στο ερώτημα, αν και σε ποιο βαθμό η κατά την παρελθούσα διετία σημαντική κάμψη αποτελεί συγκυριακό φαινόμενο, διαρθρωτικό φαινόμενο ή φαινόμενο που προκλήθηκε από την παρουσία άλλων παραγόντων, όπως π.χ. η σοβαρή υπερτίμηση της δραχμής. Για τούτο εκρίθη σκόπιμη η διερεύνηση της τυχόν επιδράσεως της πολιτικής της “σκληρής” δραχμής επί της κινήσεως του ελληνικού τουριστικού τομέα. Πρόκειται περί πολιτικής εντελώς αντιθέτου εκείνης που υιοθέτησαν, την ίδια περίοδο, οι κυριότερες ανταγωνίστριές μας χώρες Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία. Ως γνωστόν, τα εθνικά τους νομίσματα υποτιμήθηκαν σε πραγματικούς όρους έναντι των ισχυροτέρων νομισμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ
RESEARCH INSTITUTE FOR TOURISM

Η παρατεταμένη χρησιμοποίηση της πολιτικής της “σκληρής” δραχμής ως μέσου ασκήσεως αντιπληθωριστικής πολιτικής, επέδρασε αρνητικά επί της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας με αποτέλεσμα την χειροτέρευση του εμπορικού ισοζυγίου αλλά και του ισοζυγίου αδήλων συναλλαγών και βεβαίως τη γνωστή μείωση του αριθμού αφίξεων αλλοδαπών τουριστών. Κατά τα δύο τελευταία έτη 1995 και 1996 ο αριθμός των αφίξεων εμειώθη σε απόλυτα μεγέθη από 10,7 εκατομμύρια κατά το 1994, περιορίστηκε στα 9,7 εκατομμύρια κατά το 1996¹, ενώ το καταγραφόμενο τουριστικό συνάλλαγμα μειώθηκε από 3.904,9 εκατ. \$ το 1994 σε 3.723,1 εκατ. \$ το 1996.

Από τη διερεύνηση και ποσοτικοποίηση της επίδρασης της συναλλαγματικής πολιτικής των τελευταίων ετών επί των προσφάτων επιδόσεων του ελληνικού τουρισμού που διενήργησε το ΙΤΕΠ, προέκυψε ότι η ζήτηση των ελληνικών τουριστικών υπηρεσιών από τους αλλοδαπούς τουρίστες είναι ευαίσθητη στις μεταβολές της ισοτιμίας της δραχμής. Η ελαστικότητα ζήτησεως ως προς την τιμή του τουριστικού προϊόντος, μέγεθος που μετρά τον βαθμό αυτής της ευαισθησίας, ευρέθη ίση με 1,0334. Τούτο σημαίνει ότι σε υποτίμηση της δραχμής κατά 10% σε πραγματικούς όρους, αναμένεται αύξηση των ετησίων αφίξεων κατά 10,334%. Είναι ένα αποτέλεσμα που σε γενικές γραμμές συμφωνεί με τα συμπεράσματα στα οποία έχουν καταλήξει διάφορες παρεμφερείς έρευνες της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας για την ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών άλλων ανταγωνιστριών χωρών (π.χ. Ιταλία, Ισπανία). Προκύπτει, λοιπόν, το πρώτο συμπέρασμα ότι η παρατηρηθείσα συρρίκνωση του ρυθμού αύξησεως των αφίξεων, και τελικώς η μείωση των αφίξεων κατ' απόλυτο μέγεθος, μπορεί να αποδοθεί με αρκετή ασφάλεια κυρίως στην υπερτίμηση της δραχμής έναντι των νομισμάτων των κυρίων ανταγωνιστριών μας χωρών (Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας).

Ένα δεύτερο συμπέρασμα της έρευνας ήταν το γεγονός ότι τα καταναλωτικά πρότυπα των τουριστών άλλαξαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Σήμερα, ο τουρίστας

¹ Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν η μείωση του βαθμού πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων κατά το 1995 στο 56% από 60% που ήταν το προηγούμενο έτος.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ
RESEARCH INSTITUTE FOR TOURISM

αποδίδει περισσότερη σημασία στην αγοραστική δύναμη του εθνικού νομίσματος απ' ό,τι πριν.

Ένα τρίτο συμπέρασμα ήταν η μεγάλη σωρευτικώς απώλεια αφίξεων. Υπολογίσθηκε ότι κατά την τετραετία 1992-1995 απωλέσθησαν περί τα 2,2 εκατομμύρια αφίξεις (ή μισή εκατοστιαία μονάδα μεριδίου αγοράς στον ευρωπαϊκό Νότο). Αποτέλεσμα αυτού ήταν η συνεπαγόμενη απώλεια εισπράξεων τουριστικού συναλλάγματος ύψους USD 1,2 δισεκατομμυρίων.

Το τέταρτο συμπέρασμα της έρευνας ήταν ότι η απώλεια του τουριστικού συναλλάγματος διαχύθηκε σε ολόκληρη την ελληνική οικονομία, προκαλώντας απώλεια εισοδήματος και θέσεων απασχολήσεως. Η σωρευτική απώλεια εισοδήματος εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 2,5 δισ. \$ όταν εξαντληθούν πλήρως οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις.

Ένα πέμπτο, κύριο, συμπέρασμα στο οποίο η έρευνα κατέληξε ήταν η ύπαρξη ευνοϊκών προοπτικών αναπτύξεως του ελληνικού τουρισμού, υπό την προϋπόθεση της:

- ποιοτικής και ποσοτικής βελτιώσεως της υποδομής του ελληνικού τουρισμού,
- αξιοποίησεως της αναμενόμενης ανακάμψεως των οικονομιών της Ανατ. Ευρώπης, και
- υιοθέτησης ελαστικότερης συναλλαγματικής πολιτικής ως προς τα εθνικά νομίσματα των ανταγωνιστριών χωρών (δηλ. της λιρέτας, της πεσέτας και του εσκούδου).

Ικανοποιώντας τις ανωτέρω προϋποθέσεις, υπολογίσθηκε ότι η τουριστική κίνηση δύναται κατά μεν το 2000 να κυμανθεί στο διάστημα των 11,7-12,6 εκατομμυρίων ετησίων αφίξεων, κατά δε το 2005 στο διάστημα των 14,0-14,9 εκατομμυρίων αφίξεων. Εκτιμήθηκε, επίσης, ότι αν μέχρι το 2000 συντελεσθεί πλήρης προσαρμογή της εξωτερικής αξίας της δραχμής και συντρέξει κάποια βελτίωση της ποιότητας, οι αφίξεις το 2005 είναι πιθανόν να ανέλθουν στα 16 εκατ. και το τουριστικό συνάλλαγμα (διορθωμένο) σε 15 δισ. \$.

Η ύπαρξη σημαντικής αργούσας δυναμικότητας σε ξενοδοχειακό δυναμικό σημαίνει ότι η πρόσθετη ζήτηση θα καταστεί δυνατόν να ικανοποιηθεί χωρίς σημαντικές πρόσθετες επενδύσεις σε ξενοδοχειακές κλίνες. Από άποψη πολιτικής αυτό σημαίνει

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ
RESEARCH INSTITUTE FOR TOURISM

ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση του υφισταμένου δυναμικού.

Το γενικό συμπέρασμα της μελέτης είναι ότι η ζήτηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος είναι ευαίσθητη στις μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής. Ως εκ τούτου, μια λελογισμένη υποτίμησή της σε πραγματικούς όρους ως προς τα εθνικά νομίσματα της Ιταλίας, Ισπανίας, Πορτογαλίας αναμένεται να ασκήσει ευνοϊκή επίδραση επί του ελληνικού τουρισμού. Τα προσδοκώμενα οφέλη εκτιμάται ότι θα είναι μεγάλα, θα επεκταθούν δε και στους άλλους κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Αυτό, φυσικά, προϋποθέτει άσκηση εισοδηματικής πολιτικής ικανής να αποκλιμακώσει τον πληθωρισμό στο επιθυμητό επίπεδο, εξουδετερώνοντας παράλληλα την πληθωριστική επίδραση της συναλλαγματικής προσαρμογής.